

УДК 341.018

Рашевська Катерина Євгеніївна

магістр, молодший науковий співробітник

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рашевская Екатерина Евгеньевна

магистр, младший научный сотрудник

Институт международных отношений

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Rashevskia Kateryna

Master, Junior Researcher

Institute of International Relations of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА РОСІЙСЬКУ
ФЕДЕРАЦІЮ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА
ТЕРИТОРІЇ ОКУПОВАНОЇ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ САНКЦИИ КАК СРЕДСТВО ВЛИЯНИЯ НА
РОССИЙСКУЮ ФЕДЕРАЦИЮ В ЦЕЛЯХ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ
ЧЕЛОВЕКА НА ТЕРРИТОРИИ ОККУПИРОВАННОЙ
АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ
ECONOMIC SANCTIONS AS A MEANS OF INFLUENCE ON THE
RUSSIAN FEDERATION IN ORDER TO ENSURE HUMAN RIGHTS IN
THE OCCUPIED TERRITORY OF THE AUTONOMOUS REPUBLIC OF
CRIMEA**

Анотація. У статті досліджується юридична природа економічних санкцій та їхній вплив на заохочення прав людини в умовах міжнародного збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією в контексті

окупації Кримського півострова. Автор характеризує джерела легітимності багатосторонніх та односторонніх обмежувальних заходів, обов'язкові умови та принципи їхнього використання, зокрема, дотримання вимог пропорційності, необхідності та тимчасовості, ставлення суб'єктів міжнародного права до даного засобу примусу впродовж останніх десятиліть. При цьому підкреслюються відмінності між обмежувальними заходами, що вводяться за рішенням і на основі повноважень Ради Безпеки ООН, та контрзаходами, пов'язаними з відповідальністю держави за міжнародне протиправне діяння, в тому числі у випадку порушення зобов'язань *erga omnes*.

У статті проаналізовано роль економічних санкцій у забезпеченні поваги до прав людини на території окупованої Автономної Республіки Крим, основні переваги і недоліки, а також загальну ефективність існуючого санкційного механізму. Особливу увагу було звернено на проблеми, пов'язані з негативним впливом на населення держави-об'єкта санкцій та третіх держав, недостатньою динамічністю та послідовністю у впровадженні обмежувальних заходів, неврахуванням глобальних ринкових тенденцій, перетворенням санкцій на предмет дипломатичного торгу, релятивним та несистемним характером санкційних списків. Автором було визначено актуальні питання впровадження та збереження багатосторонніх і односторонніх обмежувальних заходів, серед яких особливе місце займає пошук рівноваги між забезпеченням виконання зобов'язань за міжнародним правом, економічними інтересами та захистом прав людини, а також дано оцінку національним нормативно-правовим актам в досліджуваній сфері з урахуванням потенційного впливу на розвиток системи прав людини.

Ключові слова: економічні санкції, зобов'язання *erga omnes*, правове регулювання, права людини, *tit-for-tat*.

Анотація. В статье исследуется юридическая природа экономических санкций и их влияние на соблюдение прав человека в условиях

*международного вооруженного конфликта между Украиной и Российской Федерацией в контексте оккупации Крымского полуострова. Автор характеризует источники легитимности многосторонних и односторонних ограничительных мер, обязательные условия и принципы их использования, в частности, соблюдение требований пропорциональности, необходимости и временности, отношение субъектов международного права к данному средству принуждения в течение последних десятилетий. При этом подчеркиваются различия между ограничительными мерами, вводимыми по решению и на основе полномочий Совета Безопасности ООН, и контрмерами, связанными с ответственностью государства за международное противоправное деяние, в том числе в случае нарушения обязательств *erga omnes*.*

В статье проанализирована роль экономических санкций в обеспечении соблюдения прав человека на территории оккупированной Автономной Республики Крым, основные преимущества и недостатки, а также общая эффективность существующего санкционного механизма. Особое внимание было обращено на проблемы, связанные с негативным воздействием на население государства-объекта санкций и третьих государств, недостаточной динамичностью и последовательностью в реализации ограничительных мер, неучитыванием глобальных рыночных тенденций, преобразованием санкций на предмет дипломатического торга, релятивным и несистемным характером санкционных списков. Автором были определены актуальные вопросы внедрения и сохранения многосторонних и односторонних ограничительных мер, среди которых особое место занимает поиск равновесия между обеспечением выполнения обязательств по международному праву, экономическими интересами и защитой прав человека, а также дана оценка национальным нормативно-правовым актам в исследуемой сфере с учетом потенциального влияния на развитие системы прав человека.

Ключевые слова: экономические санкции, обязательства *erga omnes*, правовое регулирование, права человека, *tit-for-tat*.

Summary. *The article examines the legal nature of economic sanctions and their impact on the promotion of human rights in the framework of the international armed conflict between Ukraine and the Russian Federation in the context of the occupation of the Crimean peninsula. The author describes the sources of legitimacy of multilateral and unilateral restrictive measures, mandatory conditions and principles of their use, in particular, compliance with the requirements of proportionality, necessity and temporality, the attitude of subjects of international law to this means of coercion over the past decades. At the same time, differences are emphasized between restrictive measures imposed by decision and on the basis of the powers of the UN Security Council and countermeasures related to the responsibility of the State for an international wrongful act, including violation of erga omnes obligations.*

The article analyzes the role of economic sanctions in ensuring the observance of human rights in the territory of the occupied Republic of Crimea, the main advantages and disadvantages, as well as the overall effectiveness of the existing sanctions mechanism. Particular attention was paid to the problems associated with the negative impact on the population of the State subject to sanctions and third States, insufficient dynamism and consistency in the implementation of restrictive measures, disregard for global market trends, the transformation of sanctions on the subject of diplomatic bargaining, and the relational and unsystematic nature of sanctions lists. The author identified urgent issues of implementing and maintaining multilateral and unilateral restrictive measures, among which the search for a balance between ensuring the fulfillment of obligations under international law, economic interests and the protection of human rights is of particular relevance, as well as assessed national regulatory

legal acts in the studied area taking into account potential impact on the development of the human rights system.

***Key words:** economic sanctions, obligations erga omnes, legal regulation, human rights, tit-for-tat.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Станом на 2020 рік 41 держава ввела обмежувальні заходи щодо вищих посадових осіб або окремих секторів економіки Російської Федерації. Потреба в підтримці санкційного механізму задля забезпечення прав людини на території окупованого Кримського півострову разом із недостатнім регулюванням його використання на міжнародному рівні зумовлює актуальність вивчення даного питання. Окрім того, економічні санкції мають неоднакове сприйняття суб'єктами міжнародного права: від повного схвалення до вимоги заборонити вдаватися до односторонніх обмежувальних заходів, які спричиняють надмірний тиск на населення держави-об'єкта санкцій, порушуючи основоположні права людини. В умовах військової агресії з погляду на статус РФ як постійного члена РБ ООН та ядерної держави, враховуючи заборону в міжнародному праві на погрозу та застосування сили, Україна прагне підтримувати та посилювати економічні санкції проти окупаційної держави, однак недостатня підтримка на міжнародному рівні, недоліки національних нормативних актів та практики їх застосування створюють перешкоди для збільшення ефективності обмежувальних заходів для заохочення прав людини на Кримському півострові.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні питання юридичної природи, правового регулювання та ефективності економічних санкцій досліджувалися низкою вітчизняних та іноземних вчених, серед яких М. Капітоненко [8], С. Кулицький [12], А. Галушка [8], Є. Киян [8], М. Степаненко [8], Е. Мартін [6], К. Велт [9], П. Рутланд [7], Р.Нельсон [9] та інші. Однак вплив багатосторонніх та односторонніх обмежувальних заходів

на забезпечення та захист прав людини залишається одним із найменш досліджених питань в українській юридичній науці.

Постановка завдання. Вивчення юридичної природи, джерел правового регулювання та впливу економічних санкцій на забезпечення прав людини на території окупованої Автономної Республіки Крим.

Виклад основного матеріалу. Санкції є механізмом впливу, що реалізовується однією державою проти іншої з метою чинити на неї тиск (примусити, обмежити чи покарати) без використання військової сили. Остання є забороненою відповідно до ст. 2 (4) Статуту ООН, у той час, як загальної заборони примусових економічних санкцій згідно з міжнародним правом немає. На багатосторонньому рівні санкції, зазвичай, приймаються Радою Безпеки ООН шляхом ухвалення резолюцій. Їхньою правовою основою є глава VII Статуту, ст.ст. 39 та 41 якої є ключовими для регулювання. У ст. 39 зазначено, що «Рада Безпеки визначає існування будь-якої загрози миру, будь-якого порушення миру або акту агресії та надає рекомендації або вирішує те, які дії варто почати у відповідності зі статтями 41 та 42 для підтримки або відновлення міжнародного миру й безпеки». У ст. 41 сформульовано невичерпний перелік невійськових заходів, які можуть бути прийняті Радою Безпеки у відповідь на порушення Статуту ООН. Вони можуть включати повне або часткове переривання економічних відносин, залізничного, морського, повітряного, поштового, телеграфного сполучення та розірвання дипломатичних відносин [1]. При цьому характер зазначених заходів дозволяє стверджувати, що санкції, які вводяться РБ ООН, за природою є, переважно, економічними.

Втім, Рада Безпеки ООН не володіє абсолютним правом вводити будь-які примусові заходи, що випливає, як зі Статуту ООН, так і зі звичаєвого міжнародного права. Зокрема, у ст. 25 Статуту зазначається, що «члени Організації погоджуються, відповідно до даного Статуту, підкорятися рішенням Ради Безпеки й виконувати їх». Дане положення може бути

розтлумачене, як таке, що звільняє держав від зобов'язання виконувати ті рішення, які Статуту не відповідають. Окрім того, ст. 24 (2) зобов'язує Раду Безпеки діяти "відповідно до цілей та принципів Організації Об'єднаних Націй" [1]. Ще одне обмеження випливає з норм "jus cogens" - загальноновизнаних принципів міжнародного права, які роблять будь-який невідповідний їм договір таким, що не має юридичної сили. Це стосується і резолюцій Ради Безпеки.

Санкції, які накладаються не з ініціативи Ради Безпеки, з юридичної точки зору є або контрзаходами, або односторонніми примусовими заходами. Комісія з міжнародного права у Статтях про відповідальність держав 2001 року [2] називає їх "контрзаходами" і деталізує обставини, що дозволяють до них вдаватися без порушення взятих зобов'язань за міжнародним правом. Глава V Статей наближує механізм введення контрзаходів до самозахисту згідно зі ст. 51 Статуту ООН, коли початкове міжнародне протиправне діяння виправдовує протиправну відповідь (ст.49 (1)). Ці контрзаходи передбачають незбройні інструменти, такі як економічні санкції. Відповідно до ст. 29 (2) їхня тривалість обмежується тривалістю міжнародного протиправного діяння держави, а також виконанням нею своїх зобов'язань за міжнародним правом, що, *inter alia*, підтверджено рішенням МС ООН у справі Габчіково-Надьмарош [3]. Окрім того, контрзаходи є законними лише тоді, коли реакція пропорційна початковому порушенню і слідує за консультаціями з державою-об'єктом санкційної політики.

Ст. 50 Статей про відповідальність держав містить зобов'язання, на виконання яких не повинні впливати контрзаходи. Це, зокрема, заборона застосування сили, захист основних прав людини, зобов'язання гуманітарного характеру, що забороняють репресії, та інші зобов'язання, передбачені загальноновизнаними нормами міжнародного права [2].

Держави, що розвиваються, все частіше вдаються до критики односторонніх санкцій, оскільки останні негативно впливають на їхнє

соціальне та економічне становище. Низка дослідників (М. Братерський, Дж. Фарол, К. Елліот) переконливо доводять, що згубний ефект від таких заходів найбільше відчуває на собі населення держави. І якщо в умовах демократичного устрою падіння загального рівня життя буде трансльоване на владу і матиме відповідну реакцію, то в авторитарних режимах, які найчастіше підпадають під санкції, еліта не проявляє жодної реакції. Враховуючи дані обставини, Генеральна Асамблея у 1996 р. ухвалила Резолюцію A/Res/51/103, в якій закликає всі держави не визнавати односторонніх екстериторіальних примусових економічних заходів чи законодавчих актів, введених будь-якою державою, з даною метою [4]. І якщо в 1996 р. за цю резолюцію проголосувало 57 держав, то в 2014 р. подібну резолюцію (A/Res/69/180) підтримало вже 134 держави, що свідчить як про несхвалення даного засобу загалом, так і, зокрема, про ймовірну відмову вдаватися до його застосування. Окрім того, на регіональному рівні Азіатсько-африканська юридична консультативна організація (AALCO) у своєму звіті "Односторонні та вторинні санкції: міжнародно-правова перспектива" припустила, що односторонні примусові економічні заходи порушують міжнародне право і мають бути заборонені [5].

Враховуючи негативний вплив на права людини в державі-об'єкті санкційної політики, на сьогодні виникнув феномен «розумних санкцій» - примусових заходів, спрямованих на конкретні сектори економіки та/або окремих осіб. Їхня мета – досягнути цілі, не завдаючи шкоди суспільству в цілому, включаючи ті його верстви, які не мають жодного впливу на формування і реалізацію зовнішньої політики держави. При цьому серед розумних санкцій на сьогодні виокремилися також вторинні примусові заходи. Це зумовило критику останніх, оскільки держави та/або їхні юридичні і фізичні особи, де-факто, несуть відповідальність, яка не передбачена у міжнародному праві, а виникла щодо них лише на підставі національних нормативних актів, якими впроваджується політика санкцій.

Окрім того, подібні примусові заходи порушують низку прав людини у державах, які з тієї чи іншої причини (наприклад, стратегічний імпорт) не підтримують санкції проти конкретної держави.

Цікаво, що якщо в 1950-х рр. було введено лише 15 санкційних режимів, то в 1990-х рр. їх уже було більше 50. При цьому серед них – більшу частину становлять саме односторонні санкції («контрзаходи») введені ЄС (у 2019 р. – 34) та США (у 2019 р. – 30) [6].

В умовах міжнародного збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією, враховуючи заборону на погрозу та застосування сили в міжнародному праві та ядерний потенціал однієї з учасниць, санкції, без перебільшень, стали єдиним засобом реагування на чисельні порушення прав людини на територіях, де держава-агресор здійснює ефективний контроль. Станом на 2020 р. обмежувальні заходи проти РФ були введені 41 державою, серед яких Австралія, Норвегія, Канада, Японія, Швейцарія, США та ЄС як суб'єкт *sui generis*, оскільки окремі члени, наприклад, Греція та Кіпр відмовилися від загальної політики економічних санкцій. При цьому першими до санкцій вдалися США в березні 2014 року, надалі до них приєднався ЄС [7]. Всі введені обмежувальні заходи умовно можна розділити на:

- Дипломатичні (політичні): позбавлення права голосу в ПАРЄ, виключення з G8, призупинення співпраці в форматах самітів з ЄС та НАТО, засудження збройної агресії на міжнародних майданчиках (ГА ООН, ПАРЄ, G7, G20).
- Економічні: обмеження торговельних відносин з Кримом, призупинення співробітництва в окремих секторах (будівництво об'єктів енергетичної інфраструктури, космічний сектор, оборонна промисловість тощо), заборона на здійснення інвестицій та передачу технологій.

- Індивідуальні: візові обмеження, замороження активів вищих посадових осіб та представників наближеної до них еліти [8].
- Юридичні: тимчасові заходи, які мають бути впроваджені відповідно до Наказу МС ООН від 19 квітня 2017 року.

Їхньою правовою основою є, переважно, національні нормативні акти. Наприклад, санкції, пов'язані з вторгненням Російської Федерації на територію України, ґрунтуються на чотирьох указах, виданих Президентом Б. Обамою у 2014 році, а також на Законі про суверенітет, добросовісність, демократію та економічну стабільність України 2014 року, Законі про підтримку свободи України 2014 року, Законі про протидію російському впливу в Європі та Євразії 2017 року [9]. Секторальні санкції, введені ЄС проти РФ, містяться в Регламенті Ради ЄС №833/2014, дія якого періодично продовжується. Востаннє Рада ЄС прийняла таке рішення 18 червня 2020 року [10]. Правовою основою для впровадження індивідуальних санкцій є Рішення Ради ЄС 2014/145/PESC від 17 березня 2014 року про обмежувальні заходи щодо дій, які порушують або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України. Невід'ємною частиною даного Рішення є Список фізичних та юридичних осіб, які підпадають під обмежувальні заходи ЄС, в якому на 2020 р. фігурує 190 фізичних та 47 юридичних осіб [11].

У контексті окупації Кримського півострова, санкції є оперативним інструментом реагування на порушення прав цивільного населення. Так, посилення обмежувальних заходів відбулося у зв'язку з переслідуванням кримських татар, примусовою паспортизацією, расовою дискримінацією, проведенням російських парламентських та президентських виборів, незаконною експропріацією приватної власності тощо. У той же час РФ вдається до політики tit-for-tat, вводячи власні обмеження у відповідь на санкційну політику США та ЄС, наприклад, у вигляді ембарго на імпорт фруктів, овочів, молочних та м'ясних продуктів з ЄС, для якого держава є

другим за величиною ринком збуту [7]. Незважаючи на свою оперативність, обмежувальні заходи не є динамічними. Вони стосуються одних і тих самих секторів економіки держави-агресора, на що остання вже навчилася реагувати, диверсифікувавши партнерів з експорту, впроваджуючи політику імпортозаміщення, розробляючи стратегії щодо розвитку найбільш постраждалих від санкцій секторів. За таких обставин обмежувальні заходи негативно впливають вже не на свого об'єкта, а на держав-суб'єктів і третіх держав, які, зокрема, відчули на собі зростання цін на нафту. Окрім того, санкції продовжують викликати супротив навіть всередині ЄС: Угорщина та Італія неодноразово виступали проти їхнього продовження, не говорячи вже про окремі ТНК, які ведуть економічні відносини з РФ на території окупованого Криму (Volkswagen, Skoda та Audi), посиляючись на те, що легкові автомобілі не входять до Додатку II регламенту ЄС № 692 / 2014, в якому містяться заборонені для продажу, поставок, трансферу та експорту на територію Криму і Севастополя товари [12].

Однак, найбільш небезпечним для України є не продовження політичних та економічних відносин з РФ з боку окремих держав або ж відновлення права голосу Росії в ПАРЄ, а можливість скасування санкційного режиму під приводом захисту прав людини: при цьому не в анексованому Криму, а на території РФ, проти якої було введено обмежувальні заходи саме з метою протидіяти їхньому порушенню. До скасування санкцій (включно з індивідуальними) закликав експерт ООН з прав людини Ідріс Джазаїрі, посиляючись на їхній негативний вплив як на забезпечення прав людини, так і на ділову активність всередині Росії і в країнах-партнерах, а також на неефективність санкцій, тиск, який чинять індивідуальні обмежувальні заходи на народних обранців, обмежуючи громадянські та політичні права населення. Окрім того, експерт наголосив на відмінності між односторонніми і міжнародними примусовими заходами, вважаючи, що джерелом їхньої легітимності може бути лише рішення РБ

ООН [13]. Подібна позиція викликає низку запитань. По-перше, щодо можливості зловживання правом вето постійних членів РБ з метою уникнути відповідальності за порушення зобов'язань за міжнародним правом. По-друге, щодо наявності дозволу у міжнародному праві на контрзаходи та спеціальних положень, пов'язаних з порушенням норм *erga omnes*, що потенційно є джерелом легітимності односторонніх обмежувальних заходів. По-третє, чи відповідає принципу пропорційності вимога скасувати контрзаходи, спрямовані на захист прав людини, у зв'язку з їхнім ймовірним негативним впливом на населення держави, яка порушує свої міжнародно-правові зобов'язання в умовах, коли міжнародно-протиправне діяння такої держави триває?

Санкції критикують, як ті, хто наполягають на їхньому продовженні, так і ті, хто вимагають їхнього скасування. Окрім, негативного впливу на населення держави-об'єкта та третіх держав, недостатньої динамічності та послідовності у впровадженні обмежувальних заходів, серед проблем також виокремлюють неврахування глобальних ринкових тенденцій, перетворення санкцій на предмет дипломатичного торгу, релятивний та несистемний характер санкційних списків. Однак, для України одним з найбільших викликів стала якість Закону «Про санкції», прийнятого в 2014 році з урахуванням нагальної потреби в ньому. Окрім того, що цілі, завдання, типи санкцій, передбачені у Законі, не відповідають світовій практиці, даний нормативний акт має низку колізій з іншими. Більше того, Закон критикують через непрозорий механізм включення до санкційних списків, неможливість апелювати на цей факт, відсутність чітких критеріїв вимірювання ефективності санкцій та невизначений час їхньої тривалості. Законом також не врегульовані винятки з санкційного режиму, що потенційно несе загрозу для забезпечення прав людини, не відповідаючи принципу пропорційності [8]. На сьогодні питання внесення змін до Закону залишається не врегульованим. Тим не менше, Україна продовжує вести активну

діяльність щодо заохочення підтримки санкцій проти РФ збоку інших держав. Зокрема, з цією метою та «зادля впливу на ті держави, фізичні та юридичні особи, які є системними порушниками міжнародного права і прав людини» 28 травня 2020 року Міністром закордонних прав Д. Кулебою було призначено спеціального представника з питань санкційної політики Міністерства закордонних справ О. Макеєва.

Висновки. Механізм використання економічних санкцій є недостатньо врегульованим на міжнародному рівні, незважаючи на його потенціал для заохочення та захисту прав людини в умовах універсальної заборони на використання сили. У контексті міжнародного збройного конфлікту в Україні економічні санкції стали одним із небагатьох засобів стримування військової агресії та реагування на масові порушення міжнародного права прав людини. Обмежувальні заходи проти Російської Федерації були введені 41 державою, окремі з яких пов'язують скасування санкцій з повною деокупацією Кримського півострова, а інші – наполягають на поступовому відновленні економічних відносин з державою-агресором під приводом необхідності забезпечувати стратегічний імпорт чи не допустити порушення прав людини вже на території РФ. При цьому варто не забувати, що сьогодні використовуються, переважно, т.зв. «розумні санкції» (індивідуальні та секторальні обмежувальні заходи), що відповідають вимогам пропорційності та необхідності, які в міжнародному праві висуваються до контрзаходів, а, відтак, дозволяють дотриматися балансу між забезпеченням виконання міжнародно-правових зобов'язань, економічною безпекою і захистом прав людини. З погляду на порівняну ефективність економічних санкцій, для України залишається важливим заохочувати якомога більше міжнародних суб'єктів продовжувати чинити тиск на окупаційну державу, при цьому вносячи необхідні зміни до власного законодавства та практики його застосування.

Література

1. Charter of the United Nations. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>
2. Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. 2001. URL: <https://legal.un.org/avl/ha/rsiwa/rsiwa.html>
3. Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). Judgment of 25 September 1997. URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/92/judgments>
4. Human rights and unilateral coercive measures. Resolution adopted by the Human Rights Council. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/167/12/PDF/G1016712.pdf?OpenElement>
5. Unilateral and secondary sanctions: an international law perspective. Executive summary. URL: <http://www.aalco.int/52ndsession/EXECUTIVE%20SUMMARY.pdf>
6. Martin E-A. La politique de sanctions de l'Union Européenne : ambition multilatérale contre logique de puissance / Institut français des relations internationales: version électronique. 2019. URL: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/martin_sanctions_ue_2019.pdf
7. Rutland P. The Impact of Sanctions on Russia // RUSSIAN ANALYTICAL DIGEST: electronic version. 2014. № 157. URL: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-157-2-7.pdf>
8. Санкції проти Росії. Нинішній стан, перспективи, успіхи та прогалини багатостороннього міжнародного санкційного режиму проти Російської Федерації / Міжнародний центр перспективних досліджень: електронна версія. 2019. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/t_sankcii_rf_a4_ukr.pdf

9. U.S. Sanctions on Russia / Congressional Research Service: electronic version. 2020. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/R45415.pdf>
10. Commission Guidance note on the implementation of certain provisions of Regulation (EU) No 833/2014. URL: https://europa.eu/newsroom/sites//newsroom/files/docs/body/1_act_part1_v2_en.pdf
11. Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014D0145-20200314&qid=1592900862539&from=en>
12. Кулицький С. Політично вмотивовані економічні санкції як нова складова розвитку сучасної глобальної економіки // Україна: події, факти, коментарі: електронний ресурс. 2017. №17. С. 51-63. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3060:spetsifika-ninishnogo-etapu-zastosuvannya-mizhnarodnikh-politichno-vmotivovanikh-ekonomichnikh-sanktsij&catid=8&Itemid=350
13. Unilateral sanctions against Russia hurt most vulnerable groups with limited impact on international businesses, UN expert finds: electronic version. 2017. URL: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21552&LangID=E>

References

1. Charter of the United Nations. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>
2. Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. 2001. URL: <https://legal.un.org/avl/ha/rsiwa/rsiwa.html>

3. Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). Judgment of 25 September 1997. URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/92/judgments>
4. Human rights and unilateral coercive measures. Resolution adopted by the Human Rights Council. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/167/12/PDF/G1016712.pdf?OpenElement>
5. Unilateral and secondary sanctions: an international law perspective. Executive summary. URL: <http://www.aalco.int/52ndsession/EXECUTIVE%20SUMMARY.pdf>
6. Martin E-A. La politique de sanctions de l'Union Européenne : ambition multilatérale contre logique de puissance / Institut français des relations internationales: version électronique. 2019. URL: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/martin_sanctions_ue_2019.pdf
7. Rutland P. The Impact of Sanctions on Russia // RUSSIAN ANALYTICAL DIGEST: electronic version. 2014. № 157. URL: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-157-2-7.pdf>
8. Sanktsiyi proty Rosiyi. Nynishniy stan, perspektyvy, uspihky ta prohalyny bahatostoronn'oho mizhnarodnoho sanktsiynoho rezhymu proty Rosiys'koyi Federatsiyi / Mizhnarodnyy tsentr perspektyvnykh doslidzhen': elektronna versiya. 2019. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/t_sankcii_rf_a4_ukr.pdf
9. U.S. Sanctions on Russia / Congressional Research Service: electronic version. 2020. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/R45415.pdf>
10. Commission Guidance note on the implementation of certain provisions of Regulation (EU) No 833/2014. URL: https://europa.eu/newsroom/sites//newsroom/files/docs/body/1_act_part1_v2_en.pdf

11. Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014D0145-20200314&qid=1592900862539&from=en>
12. Kulyts'kyy S. Politychno vmotyvovani ekonomichni sanktsiyi yak nova skladova rozvytku suchasnoyi hlobal'noyi ekonomiky // Ukrayina: podiyi, fakty, komentari: elektronnyy resurs. 2017. №17. S.51-63. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3060:spetsifika-ninishnogo-etapu-zastosuvannya-mizhnarodnikh-politichno-vmotivovanikh-ekonomichnikh-sanktsij&catid=8&Itemid=350
13. Unilateral sanctions against Russia hurt most vulnerable groups with limited impact on international businesses, UN expert finds: electronic version. 2017. URL: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21552&LangID=E>